



VODIČ

**KROZ POSTUPAK
OSNIVANJA PRIVREDNIH SUBJEKATA
I DODELE PODSTICAJA POVODOM
ULAGANJA U REPUBLICI SRBIJI**

Sadržaj:

POSTUPAK OSNIVANJA PRIVREDNIH SUBJEKATA	1
PRAVNA FORMA I OSNIVANJE	1
POSTUPAK REGISTRACIJE	2
KVALIFIKOVANI ELEKTRONSKI POTPIS	3
REGISTROVANJE STVARNOG VLASNIKA	3
OTVARANJE RAČUNA U BANCI	4
PORESKI TRETMAN	5
VIRTUELNA KANCELARIJA	5
ULAGANJA	5
PRAVA ULAGAČA.....	6
OBLICI DRŽAVNE POMOĆI	6
ORGANI KOJI UČESTVUJU U POSTUPKU DODELE.....	7
POSTUPAK DODELE PODSTICAJA	7
PRAVO NA DODELU SREDSTAVA	7
PODNOŠENJE PRIJAVE.....	8
TROŠKOVI ZA KOJE JE MOGUĆE DOBITI SREDSTVA.....	8
INVESTICIONI PROJEKTI ZA KOJE SE MOGU DODELITI SREDSTVA	8
KRITERIJUMI ZA ANALIZU INVESTICIONOG PROJEKTA.....	9
VISINA PODSTICAJA KOJA SE MOŽE DODELITI	9
UGOVOR O DODELI SREDSTAVA PODSTICAJA.....	10
ISPLATA SREDSTAVA PODSTICAJA	11
ROK ZA REALIZACIJU INVESTICIONOG PROJEKTA.....	11
KONTROLA IZVRŠENJA UGOVORENIH OBAVEZA.....	12
Razvoj regiona i jedinica lokalne samouprave:.....	13

U nastavku teksta sledi (i) kratak vodič kroz proces osnivanja privrednih subjekata, (ii) uz prikaz načina i postupka dodele sredstava podsticaja povodom ulaganja u Republici Srbiji.

POSTUPAK OSNIVANJA PRIVREDNIH SUBJEKATA

Ukoliko postoji namera za osnivanjem privrednog subjekta u Republici Srbiji, potrebno je upoznati se sa svim koracima kako bi se ostvario krajnji cilj navedenog postupka, a to je mogućnost subjekta da otpočne sopstveno poslovanje i time potencijalno ostvari dobit. S tim u vezi, u nastavku sledi detaljan vodič kroz postupak osnivanja privrednog **subjekta**, uključujući i sve prateće postupke sa kojima će se subjekt na tom putu susresti.

PRAVNA FORMA I OSNIVANJE

Prvi korak predstavlja izbor pravne forme privrednog subjekta čije se osnivanje planira. Pravna forma se bira u zavisnosti od brojnih faktora vezanih za buduće poslovanje. Od navedenog izbora takođe zavise mnoga kasnija pitanja koja mogu olakšati ili otežati redovno poslovanje privrednog subjekta. Pored toga, forma utiče i na preduzimanje drugih obaveznih koraka koji slede nakon osnivanja i registracije. Zakon o privrednim društvima taksativno navodi sledeće pravne forme između kojih je moguće vršiti izbor:

- preduzetnik;
- ortačko društvo;
- komanditno društvo;
- društvo sa ograničenom odgovornošću;
- akcionarsko društvo.

Pored toga, moguće je osnovati i ogranak domaćeg ili stranog društva ili predstavništvo istog.

Nadovezujući se na gore navedeno, ističemo da se među **privrednim društvima** pravi podela na dve velike grupe: (i) društva lica i (ii) društva kapitala.

1. Društva lica jesu ona u kojima najveći značaj imaju lica koja su osnivači i članovi društva, koja istim i upravljaju i koji snose rizik poslovanja društva kroz odgovornost svojom ličnom imovinom u slučaju kada društvo iz svoje imovine ne može da isplati obaveze prema poveriocima. Zbog toga je jako važno ko su članovi društva, kao i da između njih postoji odnos poverenja. Takođe, udeli u društvima lica znatno se teže prenose u odnosu na društva kapitala, pa tako ustupanje udela u društvu podleže saglasnosti svih članova. U navedenu grupu spadaju ortačko i komanditno društvo.

2. Sa druge strane, društva kapitala jesu ona u kojima društvo za nastale obaveze odgovara isključivo svojom imovinom. Za razliku od društva lica, članovi nisu odgovorni za obaveze društva, u slučaju nemogućnosti ispunjenja postojećih obaveza. Zbog toga je odnos poverenja koji je zastupljen u društvima lica ovde od znatno manjeg značaja, a takođe se udeli/akcije u društvu mnogo jednostavnije prenose na druga lica. U navedenu grupu spadaju društvo sa ograničenom odgovornošću i akcionarsko društvo.

U praksi se pokazalo da je najčešća izabrana forma društvo sa ograničenom odgovornošću (doo), što je posledica činjenice da je najpogodnije za obavljanje različitih delatnosti i dosta manje zahtevno u

smislu različitih formalnosti u odnosu na akcionarsko društvo. To, naravno, ne znači da je doo najbolji izbor u svakom konkretnom slučaju. Takođe, zakonska regulativa nekada propisuje obaveznu pravnu formu određenih subjekata, u zavisnosti od delatnosti koja se obavlja, kao i drugih sličnih faktora.

POSTUPAK REGISTRACIJE

Obaveza svakog privrednog subjekta je da se, po osnivanju, upiše u registar privrednih subjekata koji vodi Agencija za privredne registre (APR). Postupak počinje podnošenjem potrebne dokumentacije APR-u, koja se razlikuje u zavisnosti od forme privrednog subjekta čiju registraciju je potrebno izvršiti. Nakon obavljenog uvida i provere podnete dokumentacije, APR donosi rešenje kojim se zahtev za registraciju privrednog subjekta usvaja ili odbacuje. Ukoliko se donese rešenje o usvajanju, u registar se unose svi značajni podaci za samo društvo, a koji su sadržani u prethodno podnetoj dokumentaciji. U registar bi se, primera radi, unosili podaci o poslovnom imenu, skraćenom poslovnom imenu, sedištu, osnovnom kapitalu, organima, zastupnicima, članovima, ograncima, izdvojenim mestima, kao i drugi slični podaci. Kako je Registar privrednih subjekata javan, svako zainteresovano lice može pristupiti ovim podacima, ali i izvršiti uvid u kvalitet poslovanja privrednog subjekta kroz finansijske izveštaje.

Rešenjem o usvajanju privrednom subjektu dodeljuju se dva važna broja: matični broj (dodeljuje ga Republički zavod za statistiku) i poreski identifikacioni broj (PIB - dodeljuje ga Poreska uprava). Matični broj jedinstven je za svakog privrednog subjekta, ne može da se menja i služi za njegovu identifikaciju u poslovanju. Po podnošenju zahteva za upis u

registar privrednih subjekata, Republički zavod za statistiku se ujedno elektronski obaveštava da je potrebno da izda matični broj, koji se generiše, a potom i dostavlja APR-u. Isto važi i za postupak dodele PIB-a. Poreska uprava dodeljuje PIB radi identifikacije poreskih obveznika, takođe je jedinstven za svakog privrednog subjekta, a jednom dodeljen, ovaj broj se zadržava, sve do prestanka statusa poreskog obveznika.

Treba napomenuti da APR ima zakonsku obavezu da o podnetom zahtevu odluči u roku od pet radnih dana od dana prijema istog, što ceo postupak čini relativno brzim, te se njegovim okončanjem stiču uslovi za preduzimanje drugih radnji koje bi, u krajnjoj liniji, omogućile privrednim subjektima da otpočnu sopstveno poslovanje.

Prilikom procedure osnivanja potrebno je obratiti pažnju da je dokumentacija koja prati osnivanje u potpunosti uredna u formalnom i sadržinskom smislu. Navedeno podrazumeva da je primera radi osnivački akt (odluka ili ugovor o osnivanju) overen u odgovarajućoj formi, te odgovarajuće legalizovan ukoliko je overa sprovedena u inostranstvu, kao i da sadržinski sadrži sve neophodne podatke u cilju usvajanja registracione prijave osnivanja. U ovom delu napominjemo da je najčešća greška ona prilikom odabira naziva privrednog društva koje se osniva, budući da se u praksi dešava da je odabrani naziv već zauzet, što dovodi do odbacivanja registracione prijave osnivanja i celokupna procedura mora biti ponovljena. Ovaj problem se najefikasnije rešava kroz rezervaciju naziva privrednog društva kao koraka koji prethodni osnivanju.

Kada je reč o naknadama koje obuhvataju overu osnivačkog akta, prevod dokumentacije, kao i naknadu za usluge koje

pruža APR, očekivani iznos istih jeste 200 EUR. Napominjemo da su iznosi naknada dati odokativno, te da mogu varirati u svakom konkretnom slučaju.

KVALIFIKOVANI ELEKTRONSKI POTPIS

Kvalifikovani elektronski potpis predstavlja svojevrsnu digitalnu zamenu za svojeručni potpis, koji u sebi sadrži skup podataka u elektronskom obliku, koji su pridruženi i logički povezani sa drugim digitalnim podacima sa ciljem da: potvrde pravi identitet i autentičnost osobe koja potpisuje dokumente, utvrde valjanost potpisanih podataka i obezbede njihovu zaštitu prilikom prenosa, utvrde tačnost elektronskih dokumenata, i onemoguće poricanje odgovornosti na već potpisana dokumenta. Elektronski sertifikat moguće je dobiti u postupku pred nadležnim sertifikacionim telima, kao što su Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, Pošta RS, Privredna komora RS i drugi. Postupci pred navedenim sertifikacionim telima se ne razlikuju u značajnoj meri, takođe, važi potpuna sloboda izbora sertifikacionog tela pred kojim bi se postupak pokrenuo.

Obaveza posedovanja elektronskog sertifikata postoji za lice koja će, po obavljenoj registraciji društva, izvršiti upis stvarnog vlasnika u registar stvarnih vlasnika. Zbog toga je veoma važno ući u ceo postupak odmah po obavljenoj registraciji, ukoliko to lice isti nije prethodno pribavilo. Treba napomenuti da, po okončanju postupka, elektronski sertifikat može preuzeti **isključivo lice za koje se isti i izradio**. To, dalje, znači da nije moguće ovlastiti drugo lice koje bi elektronski sertifikat preuzelo umesto njega. Navedeno ne važi za podnošenje zahteva nadležnom sertifikacionom telu, te je

moguće da to učini i drugo ovlašćeno lice. Kao i prethodni, navedeni postupak ubrzo se okončava, te je za svega nekoliko dana po podnetom zahtevu, elektronski sertifikat spreman za preuzimanje u prostorijama izabranog sertifikacionog tela. U pogledu naknade za uslugu koju pruža sertifikaciono telo, naglašavamo da ista iznosi oko 50 EUR.

REGISTROVANJE STVARNOG VLASNIKA

Nakon donošenja rešenja kojim se okončava postupak registracije privrednog subjekta, sledi obaveza upisa stvarnog vlasnika u Centralnu evidenciju stvarnih vlasnika koja se takođe vodi pri APR-u, i to u roku od 15 dana od dana osnivanja privrednog subjekta. Ko se smatra stvarnim vlasnikom precizno je navedeno u Zakonu o centralnoj evidenciji stvarnih vlasnika, međutim, za potrebe razumevanja, stvarnog vlasnika treba shvatiti kao **fizičko lice** koje u krajnjoj liniji poseduje ili kontroliše pravno lice ili drugo lice stranog prava.

Registraciju mogu izvršiti osnivač ili lice koje je u društvu registrovano kao zastupnik. Važno je napomenuti da to lice mora posedovati kvalifikovani elektronski sertifikat za elektronski potpis kako bi bilo moguće sprovesti postupak registracije.

U registar se upisuju različiti podaci o društvu i stvarnom vlasniku. U slučaju društva, ti podaci razlikuju se u zavisnosti od njegove pravne forme, ali najčešće obuhvataju podatke o nazivu i poslovnom imenu, adresi sedišta, matičnom broju, PIB-u, pravnoj formi, statusu, zakonskom zastupniku i drugim značajnim podacima za samo društvo. Kada je u pitanju lice koje se registruje kao stvarni vlasnik, podaci koji se upisuju zavise od toga da li se radi o licu koje ima status domaćeg ili stranog državljanina,

te se, u skladu sa tim, u registar unose podaci o ličnom imenu, matičnom broju, odnosno broju pasoša i državi izdavanja, država prebivališta ili boravišta i slično. Podatak koji se upisuje bez obzira na status lica koje se registruje kao stvarni vlasnik jeste njegov **osnov** za sticanje predmetnog svojstva.

Napominjemo da navedena obaveza ne važi za preduzetnike, javna akcionarska društva, privredna društva u stečaju i u drugim slučajevima predviđenim Zakonom. Obaveza registrovanja stvarnih vlasnika postoji i pri svakoj promeni vlasničke strukture registrovanog subjekta, kao i pri svakoj drugoj promeni koja bi dovela do ispunjenosti uslova sticanja svojstva stvarnog vlasnika. Značaj ovog koraka ogleda se i u preduzimanju drugih radnji koje bitno utiču na celokupno poslovanje jednog društva i mora se preduzeti u roku od 15 dana od dana registrovanja, odnosno od dana nastupanja osnova evidentiranja, u suprotnom bi privredni subjekt učinio prekršaj.

OTVARANJE RAČUNA U BANCIMA

Privredni subjekti su u svom poslovanju dužni da poseduju račune u banci. Pre otvaranja bankovnog računa važno je informisati se o svim uslugama koje banka pruža, naknadama za održavanje računa i slično. Kada je reč o neophodnoj dokumentaciji koja se prilaže, treba napomenuti da ne postoje značajne razlike među bankama, ali da je u tom pogledu neophodno saznati tačne informacije, kao i upoznati se sa procedurom banke koja u vezi sa tim sledi.

Bez obzira na to koja je banka izabrana, osnovna dokumentacija koju je potrebno priložiti podrazumeva sledeće:

(i) zahtev za otvaranje računa;

(ii) obrazac overeni potpisi lica ovlašćenih za zastupanje (OP obrazac overen kod javnog beležnika);

(iii) rešenje o usvajanju registracione prijave osnivanja iz APR-a;

(iv) karton deponovanih potpisa banke,

kao i svaku drugu dokumentaciju koju izabrana banka potražuje.

Prethodno navedena „svaka druga dokumentacija koju izabrana banka potražuje“ se pre svega odnosi na okolnost da poslovne banke naročito vode računa o vlasničkoj strukturi društva, te da se propisi u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma primenjuje krajnje striktno. S tim u vezi, jako je važno utvrditi ko je stvarni vlasnik, što se navodi i u samom zahtevu za otvaranje računa. Pored toga, važno je navesti i osnov koji je poslužio za upis u registar stvarnih vlasnika. Ističemo postojanje činjenice da otvaranje računa nekada nije moguće iz različitih razloga političke prirode. U tom pogledu, banci su potrebne informacije da li su klijent ili stvarni vlasnik funkcioneri Republike Srbije, druge države ili međunarodne organizacije, ali i njihova povezanost sa licima koja obavljaju, ili su obavljala navedenu funkciju. Navedene informacije nužne su za omogućavanje sigurnog poslovanja, ali i sprečavanju potencijalnih zloupotreba koje se u tom pogledu mogu javiti.

Preporuka je svakako da se pre započinjanja procedure osnivanja društva u Republici Srbiji urade inicijalne provere da li zbog statusa krajnjeg vlasnika uopšte postoji mogućnost otvaranja računa. Ovo iz razloga što aspekt procedure osnivanja koji se odnosi na proceduru otvaranja računa u banci predstavlja jednako važan element kao i postupak registracije pred APR-om, a u

budućnosti će sigurno predstavljati i kompleksniju proceduru.

PORESKI TRETMAN

U pogledu poreskog tretmana, najvažnija obaveza društva jeste podnošenje registracione prijave za akontaciono utvrđivanje poreza na dobit pravnih lica. U tom smislu, društvo koje je osnovano u toku kalendarske godine ima obavezu da u roku od 15 dana od dana registracije u APR-u podnese poresku prijavu. Nakon što Poreska uprava donese rešenje o akontacionom utvrđivanju poreza na dobit, u istom će se odrediti mesečna visina poreza koji će društvo biti u obavezi da plati.

Jedno od čestih pitanja koja se javlja jeste pitanje da li je privredni subjekt u obavezi da bude u sistemu PDV-a. Treba napomenuti da obaveza ulaska u sistem PDV-a uopšte ne zavisi od pravne forme preduzeća i pravila su po tom pitanju potpuno ista i za preduzetnike i za privredna društva, te su i jedni i drugi u obavezi da u sistem PDV-a uđu tek onda kada im ukupan promet u prethodnih 12 meseci pređe iznos od 8.000.000 dinara. Sa druge strane, ulazak u ovaj sistem takođe može da bude i dobrovoljan i to onda kada se privredni subjekt sopstvenom odlukom prijavi u evidenciju sistema PDV-a, čak i ako ne prelazi ovaj limit.

Važna napomena je da preduzetnici mogu biti paušalni obveznici, odnosno mogu plaćati porez i doprinose paušalno u iznosu koji odredi nadležni poreski organ, ukoliko imaju godišnji promet manji od šest miliona dinara, ako nisu u sistemu PDV, i ako se ne bave trgovinom, ugostiteljstvom i prometom nekretninama. Sa druge strane, privredna društva nemaju mogućnost da plaćaju porez paušalno, već su u obavezi da vode poslovne knjige. Što se tiče poreskih stopa, ukazujemo

da poreska stopa poreza na dobit u Republici Srbiji iznosi 15%, dok je stopa poreza na dividendu takođe 15%.

VIRTUELNA KANCELARIJA

Postojanje obaveze društva da ima registrovano sedište na teritoriji Republike Srbije podrazumeva stvaranje niza troškova kao što su troškovi zakupa kancelarije, opremanje kancelarije, režija i drugih pratećih troškova. Rešenje navedenih problema pronalazi se u zakupu virtuelne kancelarije, te je ova usluga, poprilično popularizovana poslednjih godina. Virtuelna kancelarija je vrsta usluge iznajmljivanja adrese za registraciju firme, ogranka ili adrese za prijem pošte.

Može se koristiti bez obzira na to gde se društvo ili preduzetnik nalaze. Kao glavni argument navodi se činjenica da zakup virtuelne kancelarije dovodi do maksimalne racionalizacije troškova poslovanja, te isti na mesečnom nivou iznose između 50 i 100 EUR. Treba zapaziti da je ovaj trend rasprostranjen u različitim delatnostima, a naročito je popularan u situacijama kada pravno lice ima mali broj zaposlenih, kod IT i konsalting kompanija, privrednih subjekata koji posluju isključivo putem interneta ili u drugim gradovima, odnosno državama, kao i drugim sličnim slučajevima.

ULAGANJA

Opšti pravni okvir ulaganja, subjekti podrške za efikasno pružanje pomoći ulagačima, kao i njihova prava uređeni su odredbama Zakona o ulaganjima Republike Srbije. Ciljevi ovog Zakona taksativno su navedeni i usmereni su na unapređenje investicionog okruženja u Republici Srbiji, podsticanje direktnih ulaganja, rast zaposlenosti, sveukupni

društveni boljitak i slično. Važno je naglasiti da se odredbe Zakona odnose kako na strane, tako i na domaće ulagače, što proizilazi i iz samog naziva. Ranije, pak, to nije bio slučaj, te je na snazi bio *Zakon o stranim ulaganjima*, čija je regulativa bila usmerena isključivo na pomenutu kategoriju ulagača.

Ceo postupak ulaganja počinje izborom vrste ulaganja koje će biti sprovedeno. S tim u vezi, razlikujemo (i) direktno i (ii) indirektno ulaganje.

(i) Direktnim ulaganjem smatra se ulaganje u materijalna i nematerijalna sredstva privrednog društva.

(ii) Za razliku od njih, indirektnim ulaganjima podrazumevaju se ona čijim postojanjem ulagači stiču udele ili akcije u privrednom društvu.

PRAVA ULAGAČA

Ulagачima se garantuju različita prava u vezi sa ulaganjem. Tako, jemči se puna pravna sigurnost i zaštita prava stečenih ulaganjem, kao i potpuna sloboda ulaganja. Stranim ulagačima obezbeđuje se jednakost u odnosu sa domaćim ulagačima (nacionalni tretman), a s tim u vezi i pravo sticanja svojine i drugih stvarnih prava na pokretnim i nepokretnim stvarima koje se nalaze na teritoriji Republike Srbije.

Ulaganja su zaštićena od postupka eksproprijacije, ali i od svih drugih mera čiji je efekat jednak onom koji se proizvodi u pomenutom postupku. Od navedenog pravila postoji izuzetak u pogledu svojine i drugih stvarnih prava ulagača nad nepokretnostima, koja se mogu oduzeti ili ograničiti u javnom interesu, pod uslovima i na način koji je uređen Zakonom.

Za ulagače važi sloboda plaćanja prema inostranstvu, u skladu sa propisima kojima se uređuje devizno poslovanje, kao i pravo na transfer dobiti i imovine u vezi sa ulaganjem, po izvršenom plaćanju poreskih i svih drugih obaveza po osnovu javnih prihoda. Navedenim su obuhvaćeni različiti oblici prihoda, imovine posle gašenja privrednog društva, iznosi dobijeni prodajom udela ili akcija u kapitalu privrednog društva, ili pak po osnovu smanjenja njegovog osnovnog kapitala, naknade dobijene u postupku eksproprijacije i slično.

OBLICI DRŽAVNE POMOĆI

Za ulagače, bilo domaće ili strane, najznačajnije pravo u vezi sa ulaganjem svakako predstavlja pravo na dodelu državne pomoći. Navedeno podrazumeva vid dodatne olakšice i doprinosa prilikom sprovođenja postupka ulaganja i moguće ih je dodeliti isključivo za posebnu kategoriju troškova, koja nosi naziv *opravdani troškovi*. S tim u vezi, ulagači mogu da računaju na neki od sledećih oblika državne pomoći:

- dodela podsticaja;
- poreski podsticaji i olakšice i oslobođenja od plaćanja taksi;
- carinske povlastice;
- sistem obaveznog socijalnog osiguranja;
- davanje u zakup i otuđenje nepokretnosti i zemljišta u javnoj svojini;
- drugi oblici državne pomoći, u smislu zakona kojim se uređuje kontrola i dodela državne pomoći.

Pored Republike Srbije, kao davaoci državne pomoći mogu se javiti i autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave. Prilikom dodele, treba naročito povesti računa o postojanju kumulacije, odnosno zbiru

dodeljene državne pomoći koja ima jedinstven cilj i namenu nezavisno od vrste, instrumenta dodele i njenog davanja. Za iste opravdane troškove dodeljuje se najpovoljnija visina državne pomoći, koja predstavlja gornju granicu do koje je dozvoljeno dodeliti ukupan iznos državne pomoći. U tom slučaju, davalac je dužan da, pre nego što istu i dodeli, od korisnika pribavi pisanu izjavu da li mu je i po kom osnovu već dodeljena državna pomoć za iste opravdane troškove.

O direktnim ulaganjima u Republiku Srbiju i dodeljenoj državnoj pomoći povezanoj sa tim ulaganjima vodi se javni registar. Još jedna napomena u vezi sa tim je da trgovci ne mogu da računaju na državne podsticaje.

ORGANI KOJI UČESTVUJU U POSTUPKU DODELE

Organi koji učestvuju u postupku davanja državne pomoći jesu Razvojna agencija Srbije i Savet za ekonomski razvoj. Razvojna agencija Srbije formirana je kao organ koji služi obavljanju razvojnih stručnih i operativnih poslova podsticanja i realizacije direktnih ulaganja, promocije i povećanja izvoza, povećanju ugleda i razvoja Republike Srbije u oblasti privrede, regionalnog razvoja, ali i različitih administrativnih i stručno-tehničkih poslova Saveta za ekonomski razvoj. Njoj se, takođe, podnosi prijava za dodelu podsticaja u postupku ulaganja.

Sa druge strane, Savet je formiran radi praćenja stanja u oblasti ulaganja i privrednog razvoja, javnog promovisanja ciljeva privrednog razvoja Republike Srbije i podsticanja njihove realizacije, ali se kao najvažnija nadležnost vidi donošenje odluke

o dodeli podsticaja, po podnošenju prijave Razvojnoj agenciji Srbije.

POSTUPAK DODELE PODSTICAJA

Kao što je već rečeno, direktnim ulaganjima smatraju se ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva privrednih društva. Navedena vrsta ulaganja sprovodi se u cilju započinjanja obavljanja nove poslovne delatnosti, proširenja postojećih kapaciteta ili proširenja proizvodnje na nove proizvode i proizvodne procese, pribavljanje imovine direktno povezane sa privrednim društvom i slično. U nastavku sledi prikaz načina i postupka dodele podsticaja u slučaju direktnih ulaganja, kao i kriterijumi na osnovu kojih se ovaj postupak vrši.

PRAVO NA DODELU SREDSTAVA

Sredstva podsticaja za privlačenje direktnih ulaganja dodeljuju se za realizaciju investicionih projekata u proizvodnom sektoru i za projekte usluga servisnih centara. Sredstva se mogu dodeliti i za realizaciju investicionih projekata u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda koja prema klasifikaciji delatnosti obuhvata preradu proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, radi dobijanja hrane za ljude ili životinje, a uključena je i proizvodnja različitih međufaznih proizvoda.

Međutim, za određene sektore dodela sredstava nije moguća. Navedeno se odnosi na realizaciju investicionih projekata u sektoru saobraćaja, razvoja softvera osim ako nisu u funkciji unapređenja proizvoda, proizvodnog procesa ili pružanja usluga servisnih centara, ugostiteljstva, igara na sreću, trgovine, proizvodnje sintetičkih vlakana, uglja i čelika, rudarstva, duvana i duvanskih prerađevina, oružja i municije,

brodogradnje pomorskih trgovačkih plovila na sopstveni pogon preko 100 bruto registrovanih tona, aerodroma, komunalnim delatnostima, sektoru energetike, širokopojasne mreže, ribarstva i akvakulture. Za delatnosti koje se smatraju trgovinom na malo proizvodima proizvođača koji poseduju svoje radnje (pekare, poslastičarnice, mesare, koje prodaju svoje proizvode) takođe se ne mogu dodeliti sredstva.

Bez obzira na gore navedeno, ne znači da svako društvo čija je delatnost obuhvaćena sektorom za koji je moguće dodeliti sredstva podsticaja na isto ima i pravo. U tom pogledu, od navedenog izuzeti su sledeći ulagači, odnosno sledeća privredna društva:

- Društva koja se nalaze u teškoćama, u smislu propisa kojima se uređuju pravila za dodelu državne pomoći;
- Društva koja imaju dospele, a neizmirene obaveze po osnovu poreza u Republici Srbiji;
- Društva u kojima Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave ima učešće u vlasništvu;
- Društva koja su u obavezi povraćaja nedozvoljene državne pomoći;
- Društva sa kojima je raskinut ugovor o dodeli sredstava podsticaja osim u slučaju sporazumnog raskida ugovora.

PODNOŠENJE PRIJAVE

Prijavu podnosi ulagač koji može biti domaće ili strano privredno društvo, a korisnik sredstava mora biti sa njim povezano lice - privredno društvo sa sedištem u Republici Srbiji. Ukoliko je ulagač privredno društvo sa sedištem u Republici Srbiji, nema smetnje da ono istovremeno bude i korisnik sredstava. Prijava za dodelu podsticaja se podnosi Razvojnoj agenciji Srbije, i to pre otpočinjanja realizacije investicionog projekta. Ulaganje i

zapošljavanja pre dana podnošenja prijave Agenciji, ne mogu biti priznati kao deo investicionog projekta i za njih se ne mogu dodeliti podsticajna sredstva. Pre podnošenja Prijave ulagač koji namerava da realizuje ulaganja može dostaviti Agenciji Pismo o namerama o realizaciji investicionog projekta, koje sadrži podatke o ulagaču, korisniku i planiranom investicionom projektu. Na osnovu njega Agencija dostavlja obaveštenje o mogućem nivou podsticaja koje nije pravno obavezujuće.

TROŠKOVI ZA KOJE JE MOGUĆE DOBITI SREDSTVA

Sredstva se mogu dodeliti za opravdane troškove ulaganja za:

- bruto zarade za nove zaposlene u dvogodišnjem periodu nakon dostizanja pune zaposlenosti kod korisnika sredstava podsticaja;
- ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva koja će biti realizovana u periodu trajanja investicionog projekta (od dana podnošenja prijave za dodelu sredstava podsticaja do dana isteka roka za realizaciju investicionog projekta).

INVESTICIONI PROJEKTI ZA KOJE SE MOGU DODELITI SREDSTVA

Još jedan od uslova koje je potrebno ispuniti jeste iznos minimalnih ulaganja u proizvodnom sektoru. Ovi iznosi razlikuju se u zavisnosti od stepena razvijenost jedinice lokalne samouprave u kojoj se vrši ulaganje. Pored toga, postoji i propisani minimum broja zaposlenih u vezi sa investicionim projektom. U skladu sa svim navedenim, važi sledeće:

Stepen razvijenosti jedinice lokalne samouprave	Minimalan broj zaposlenih	Minimalno ulaganje (€)
I	50	500.000,00
II	40	400.000,00
III	30	300.000,00
IV	20	200.000,00
V	10	100.000,00

Kada je reč o ulaganjima u sektoru usluga servisnih centara, sredstva se mogu dodeliti za investicione projekte čija je minimalna vrednost **150.000,00 EUR**, sa **15** novozaposlenih. Za razliku od projekata u proizvodnom sektoru, navedeno važi bez obzira na stepen razvijenosti jedinice lokalne samouprave u kojoj se vrši ulaganje.

KRITERIJUMI ZA ANALIZU INVESTICIONOG PROJEKTA

Prilikom ocene investicionih projekata, koriste se različiti kriterijumi. Samo neki od njih, od značaja za stručnu analizu investicionih projekata jesu sledeći:

- reference ulagača (prepoznatljivost na tržištu, reference klijenata, dosadašnja iskustva i uspešnost u realizaciji investicionih projekata i sl.);
- procenat nezaposlenih lica čije kvalifikacije odgovaraju delatnosti korisnika sredstava, u ukupnom broju lica na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje na teritoriji lokalne samouprave u kojoj se ulaže;
- procenat visokoobrazovanog kadra koji se zapošljava realizacijom investicionog projekta;
- visina i vrsta ulaganja (greenfield ili brownfield investicije), odnosno stepen

angažovanja građevinske industrije u realizaciji investicionog projekta;

- tehnološki nivo delatnosti koja je predmet ulaganja, u skladu sa klasifikacijom delatnosti;
- prethodna saradnja sa domaćim dobavljačima i planirani udeo domaćih dobavljača;
- efekti investicije na zaposlene;
- prethodni i planirani obim međunarodnog i ukupnog prometa (pre i nakon investicionog projekta);
- finansijsko-tržišna ocena investicionog projekta (izvori finansiranja, likvidnost, profitabilnost, održivost i period povraćaja investicije).

VISINA PODSTICAJA KOJA SE MOŽE DODELITI

Za razliku od vrsta investicionih projekata za koje se mogu dobiti podsticaji, u pogledu visine podsticaja važe jedinstvena pravila kako za projekte u proizvodnom sektoru, tako i u sektoru usluga servisnih centara. S tim u vezi, u nastavku sledi prikaz visine sredstava koja se mogu dobiti u odnosu na stepen razvijenosti jedinice lokalne samouprave u kojoj se vrši ulaganje.

Stepen razvijenosti jedinice lokalne samouprave	Procenat opravdanih troškova dvogodišnjih bruto zarada	Maksimalan iznos po novootvorenom radnom mestu (€)
I	20	3.000,00
II	25	4.000,00
III	30	5.000,00
IV	35	6.000,00
V	40	7.000,00

* Ugovorena zarada predstavlja osnovnu zaradu novozaposlenih lica koja je za najmanje 20% veća od minimalne zarade, u

skladu sa propisima kojima se uređuju radni odnosi.

** Reč je isključivo o korektivnom kriterijumu koji se primenjuje u slučaju da iznos podsticaja koji bi se dobio izračunavanjem procenata dvogodišnjih bruto plata prelazi maksimalne iznose po novootvorenom radnom mestu.

Treba napomenuti da se korisniku sredstava čiji investicioni projekat nije ulaganje od posebnog značaja odobrava povećanje iznosa bespovratnih sredstava utvrđenih na osnovu pripadajućeg iznosa za dvogodišnje bruto zarade iz gore navedene tabele za 10% od vrednosti opravdanih troškova ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva, a ukoliko je u pitanju ulaganje od posebnog značaja, moguće je uvećanje u zavisnosti od stepena razvijenosti lokalne samouprave najviše do 30% od vrednosti opravdanih troškova ulaganja. Pored toga, za radno intenzivne projekte (kojima se otvara najmanje 200 novih radnih mesta povezanih sa investicionim projektom) moguće je uvećanje iznosa bespovratnih sredstava utvrđenih na osnovu pripadajućeg iznosa za dvogodišnje bruto zarade iz gore navedene tabele, do 20% od iznosa opravdanih troškova bruto zarada, u zavisnosti od broja lica koji se zapošljavaju.

Radi lakšeg razumevanja, navedeni postupak prikazaćemo kroz hipotetički primer: ukoliko društvo planira da sprovede investiciju u vrednosti od 10.000.000,00 evra, sa 500 novozaposlenih, u jedinici lokalne samouprave koja prema stepenu razvijenosti spada u IV grupu. Maksimalan iznos podsticaja koji se u tom slučaju može dodeliti za opravdane troškove bruto zarada iznosi 35% od ukupne vrednosti planirane investicije, odnosno 3.500.000,00 evra, a maksimalno 6.000,00 evra po

novootvorenom radnom mestu. Uzevši u obzir da se u navedenom primeru radi o radno intenzivnom projektu, ulagač bi potencijalno mogao da ostvari pravo i na dodelu dodatnih sredstava podsticaja, na način i u iznosu koji je gore naveden. Napominjemo da se u praksi vrlo retko dešava da se odobrava dodela maksimalnog iznosa sredstava podsticaja.

UGOVOR O DODELI SREDSTAVA PODSTICAJA

Ugovor o dodeli sredstava podsticaja zaključuje se između korisnika sredstava i nadležnog Ministarstva, po prethodno datoj saglasnosti od strane Vlade Republike Srbije. U ugovoru su najčešće sadržane odredbe o predmetu, visini i dinamici ulaganja, broju novih radnih mesta, planiranim troškovima bruto zarada za navedena radna mesta, rok za realizaciju investicionog projekta, iznos dodeljenih sredstava podsticaja, obavezi obaveštavanja o promeni dinamike ulaganja, podatke o sredstvima obezbeđenja, načinu rešavanja sporova, kao i o drugim važnim podacima od značaja za sprovođenje predmetnog postupka.

Sastavni deo ugovora čini i biznis plan koji se odnosi na visinu, strukturu i dinamiku ulaganja, plan i dinamiku zapošljavanja i projektovane bruto zarade. S tim u vezi, u slučaju odstupanja od obaveza predviđenih biznis planom, korisnik sredstava ima obavezu da Ministarstvu dostavi izmene i dopune biznis plana. Navedena obaveza mora se ispuniti pre potpisivanja aneksa ugovora, ugovora o međusobnom regulisanju prava i obaveza, odnosno pre zaključenja poravnanja. Važno je istaći da Ministarstvo može da raskine ugovor o dodeli sredstava podsticaja u svakoj fazi izvršenja ukoliko se utvrdi da korisnik sredstava ne

ispunjava uslove predviđene ugovorom, ako su prethodno date izjave o ispunjenosti navedenih uslova neistinite ili ako takvu odluku donese Savet za ekonomski razvoj. Nadovezujući se na navedeno, ističemo da Ministarstvo može da raskine ugovor i pre nego što Savet za ekonomski razvoj donese konačnu odluku, ukoliko za to postoje opravdani razlozi.

ISPLATA SREDSTAVA PODSTICAJA

Dodeljena sredstva podsticaja isplaćuju se na osnovu zahteva korisnika sredstava, koji se podnosi Ministarstvu. Investitor stiče pravo na dodelu rate nakon što za tu godinu ispuni uslove za ulaganja u pogledu osnovnih sredstva i broja novozaposlenih, što se dokazuje izveštajem ovlašćenog revizora koji vrši kontrolu izvršenja ugovorenih obaveza. Iznos rate koja se isplaćuje utvrđuje se procentualno, u odnosu na ukupan iznos dodeljenih sredstava podsticaja. Iznos rate određuje se na jedan od sledećih načina: utvrđivanjem iznosa koji je proporcionalan procentu izvršenog ulaganja u osnovna sredstva u svakoj godini realizacije investicionog projekta, u odnosu na ukupna ulaganja u osnovna sredstva definisana investicionim projektom, ili koji je proporcionalan procentu novozaposlenih u svakoj godini realizacije investicionog projekta u odnosu na ukupan broj novozaposlenih definisanih investicionim projektom. Takođe, postoji mogućnost kombinovanja prethodno navedenih načina. Navedeni postupak pokušaćemo da približimo kroz sledeće primere:

(i) Pretpostavimo da se iznos rate koja se potražuje utvrđuje u odnosu na procenat izvršenog ulaganja u osnovna sredstva. Investicionim projektom određen je ukupan iznos ulaganja u osnovna sredstva u visini od 10.000.000,00 evra. U godini u kojoj se traži

isplata rate, u osnovna sredstva uloženo je 1.000.000,00 evra, što predstavlja 10% ukupnog iznosa. Ukoliko pretpostavimo da su za investiciju dodeljena sredstva u ukupnom iznosu od 2.000.000 evra, iznos rate koja se isplaćuje iznosi 10% od navedenog iznosa, odnosno 200.000,00 evra.

(ii) Pretpostavimo sada da se iznos rate utvrđuje u odnosu na procenat novozaposlenih u posmatranoj godini. Investicionim projektom predviđeno je zapošljavanje ukupno 500 radnika. U posmatranoj godini zaposlilo se 100 radnika, odnosno 20% od ukupnog predviđenog broja. Ukoliko je ukupan iznos dodeljenih sredstava podsticaja identičan kao i u prethodnom primeru, to znači da će iznos rate koja se isplaćuje za posmatrani period iznositi 20% od ukupnog dodeljenog iznosa sredstava podsticaja, odnosno 400.000,00 evra.

Korisnik sredstava dužan je da priloži sredstva obezbeđenja u slučaju nemogućnosti povraćaja dodeljenih sredstava podsticaja. Tako, postoji dužnost prilaganja bankarske garancije u korist Republike Srbije, iz koje će se naplatiti do visine iznosa isplaćenih sredstava. Takođe, radi naplate zakonske zatezne kamate, korisnik je dužan da priloži menice kao sredstvo obezbeđenja.

ROK ZA REALIZACIJU INVESTICIONOG PROJEKTA

Dodela podsticaja za realizaciju investicionog projekta podrazumeva da se navedeno ima realizovati u određenom, propisanom roku. Navedeni rok zavisi od vrste ulaganja koja se sprovodi. S tim u vezi, u pogledu ulaganja od posebnog značaja, rok za realizaciju investicionog projekta iznosi 10 godina od dana od dana podnošenja prijave za dodelu

sredstava podsticaja, dok u slučaju ulaganja od lokalnog značaja taj rok iznosi 3 godine, uz mogućnost produžetka roka za realizaciju investicionog projekta najviše do 5 godina.

Pored toga, dodelom sredstva podsticaja, ulagači su u obavezi da ispoštuju propisane uslove, koji se vezuju za minimalni period održaja direktnog ulaganja na teritoriji na kojoj se isto i sprovodi, kao i na održavanje dostignutog broja zaposlenih, što proizilazi iz sadržine investicionog projekta na osnovu kog se vrši ulaganje. Navedena obaveza razlikuje u zavisnosti od toga da li je reč o malim, srednjim i velikim društvima. U skladu sa tim, velika društva dužna su da održe ulaganje najmanje 5 godina. Isti rok propisuje se u pogledu nemogućnosti smanjenja dostignutog broja zaposlenih. Za mala i srednja društva navedeni rokovi su istovetni te isti za pomenute obaveze iznosi tri godine.

KONTROLA IZVRŠENJA UGOVORENIH OBAVEZA

U pogledu kontrole izvršenja ugovorenih obaveza, korisnik sredstava dužan je da nadležnom Ministarstvu podnosi izveštaj o realizaciji investicionog projekta za koji su dodeljena sredstva, a koji se ima dostaviti u roku od 60 dana od dana podnošenja zahteva za isplatu poslednje rate, odnosno od dana završetka investicionog projekta, kao i u roku od 60 dana od dana isteka perioda garantovanog ulaganja i zaposlenosti. Navedeni izveštaj sadrži nalaz činjeničnog stanja nezavisnog ovlašćenog revizora. Izveštaj revizora u sebi sadrži podatke o korisniku sredstava i ugovoru o dodeli sredstava podsticaja, kao i aneksu/aneksima ugovora, ako postoje, naziv korisnika sredstava, matični broj, PIB, broj i predmet ugovora, visinu i dinamiku ulaganja, rok

izvršenja investicionog projekta, nalaze o visini ulaganja i usklađenosti sa ugovornim obavezama, ali nema smetnje da se u izveštaju nađu i drugi podaci od značaja za predmetni nalaz. Na osnovu svega navedenog, revizor daje pozitivno ili negativno mišljenje na zatečeno stanje. U slučaju davanja mišljenja sa rezervom, odnosno uzdržavanja od izražavanja mišljenja, revizor je dužan da u zaključku obrazloži u čemu se sastoje rezerve, odnosno da navede činjenice i razloge zbog kojih se uzdržao od davanja mišljenja.

Pored gore pomenutog, Ministarstvo može u svakom trenutku u toku realizacije investicionog projekta da vrši kontrolu visine i dinamike predviđene ovim projektom, odnosno potpisanim ugovorom o dodeli sredstava podsticaja, ali da isto čini i nakon isteka predviđenog roka za realizaciju investicionog projekta. Napominjemo da u postupku kontrole mogu učestvovati i drugi organi. Primera radi, to bi bio Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja, koji dostavlja izveštaje o broju novozaposlenih i vrsti radnog angažovanja kod korisnika sredstava podsticaja. Na ovaj način moguće je vršiti uvid u broj zaposlenih u toku perioda garantovanog ulaganja i zaposlenosti.

Na osnovu svih pomenutih izveštaja i podataka, Razvojnoj agenciji Srbije omogućeno je da prati dinamiku realizacije investicionog projekta, ali i da, po potrebi, traži odluku Saveta za ekonomski razvoj ukoliko je to potrebno, a sve u cilju daljeg postupanja u odnosu na predmetni investicioni projekat.

Razvoj regiona i jedinica lokalne samouprave:

I grupa po stepenu razvijenosti (opštine)				
Bačka Palanka	Valjevo	Kragujevac	Pančevo	Stara Pazova
Beograd	Vrbas	Lajkovac	Pećinci	Subotica
Beočin	Vršac	Niš	Požarevac	Užice
Bor	Kanjiža	Novi Sad	Senta	Čačak
II grupa po stepenu razvijenosti (opštine)				
Ada	Bečej	Jagodina	Novi Kneževac	Sremska Mitrovica
Aleksandrovac	Vranje	Kikinda	Pirot	Sremski Karlovci
Arandjelovac	Gornji Milanovac	Kruševac	Rača	Topola
Apatin	Vrnjačka Banja	Kosjerić	Požega	Temerin
Arilje	Zaječar	Kula	Ruma	Čajetina
Bačka Topola	Zrenjanin	Lapovo	Smederevo	Šabac
Bački Petrovac	Indija	Majdanpek	Sombor	
III grupa po stepenu razvijenosti (opštine)				
Alibunar	Despotovac	Kraljevo	Osečina	Titel
Bajina Bašta	Žabali	Leskovac	Odžaci	Trstenik
Batočina	Žitište	Loznica	Paraćin	Ćićevac
Bač	Ivanjica	Lučani	Plandište	Čuprija
Bela Crkva	Irig	Ljubovija	Prokuplje	Ub
Bogatić	Kladovo	Mali Idoš	Sviljanac	Čoka
Boljevac	Knić	Negotin	Sečanj	Šid
Velika Plana	Kovačica	Nova Crnja	Smederevska Palanka	
Veliko Gradište	Kovin	Novi Bečej	Sokobanja	
Vladimirovci	Koceljeva	Novi Pazar	Srbobran	
IV grupa po stepenu razvijenosti (opštine)				
Aleksinac	Vladičin Han	Knjaževac	Merošina	Raška
Babušnica	Vlasotince	Krupanj	Mionica	Rekovac
Bela Palanka	Gadžin Han	Kuršumljija	Nova Varoš	Svrljig
Blace	Golubac	Kučevo	Opovo	Sjenica
Bojnik	Dimitrovgrad	Lebane	Petrovac na Mlavi	Surdulica
Bosilegrad	Doljevac	Ljig	Preševo	Trgovište
Brus	Žabari	Mali Zvornik	Priboj	Tutin
Bujanovac	Žagubica	Malo Crniće	Prijepolje	Crna Trava
Varvarin	Žitorađa	Medveđa	Ražanj	